

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej z wniosku rządowego i wniosku posła Czerkawskiego o nadzorce dla szkół ludowych.

Wysoka izba przekazała komisji edukacyjnej dwa wnioski dotyczące się ustanowienia nadzoru dla szkół ludowych do sprawozdania, jako to: przedłożenie rządowe o nadzorach miejscowych i powiatowych nad szkołami ludowymi, na posiedzeniu 9. września; wniosek posła Czerkawskiego o stosunku szkół ludowych do gmin i rad nadzorezych na posiedzeniu 12. września b. r.

Załatwiając tak przedłożenie rządowe jak i wniosek posła Czerkawskiego, składa komisja Wysokiej Izbie ustawę o nadzorze dla szkół ludowych.

Ustawa państwowa z dnia 25. maja 1868. uchylając szkoły ludowe z pod dotychczasowego nadzoru, oddaje ten nadzór krajowym Radom szkolnym, radom szkolnych okręgów i radom szkolnym miejscowym, pozostawiając ustawodawstwu krajowemu podział kraju na szkolne okręgi czyli powiaty (Bezirke) niemniej ustanawianie Rad szkolnych okręgowych i miejscowych i bliższe postanowienia, dotyczące składu, urządzenia i przjęcia zakresu czynności dotychczasowych duchownych i świeckich rad szkolnych przez Rady szkolne miejscowe, okręgowe i Radę szkolną krajową.

Z przyznanego Sejmowi tą ustawą ustawodawczego zakresu wypada Wysokiej Izbie korzystać tem spieszniej, o ile że szkoły ludowe naszego kraju, jedna z głównych podwalin lepszej przyszłości, wymagają jak najrychlejszego uchylecia przejściowego i niepewnego stanu, w którym się obecnie pod względem nadzoru znajdują, że od zapewnienia im tego nadzoru zawisł ich wzrost, rozwój materyalny i intelektualny, pomnożenie ich liczby i zadośćuczynienie warunkom, bez których błogich i pożądaných skutków dla kraju przynieść nie mogą.

Komisja edukacyjna poszła w ułożeniu pierwszego tytułu ustawy projektowanej: Radzie szkolnej miejscowej, głównie za skazówkami rządowego projektu. W kilku wszakże punktach widziała potrzebę odstąpić od niego, i tak: musiała uwzględnić różność naszych miejskich a wiejskich stosunków, a co się tyczy ostatnich, szukać musiała podstawy podziału na terytorya Rad szkolnych miejscowych, nie w gminach, tak rozmaitych pod względem zaludnienia i zamożności, ale w samejże liczbie ludności, której minimum oznaczając mogła się spodziewać, że po za tą granicą znajdują się siły, trudnemu zadaniu nadzoru szkolnego poddać mogące. Zamiast wyborów z gminy, postanowiła komisja spożytkować organa, dzisiaj szkołą się zajmujące, tak zwane komitety konkurrencyjne, gdzie takowe istnieją, aby obok rad szkolnych miejscowych nie pozostawiać ciak, przeznaczeniem i zajęciem zbliżonych.

Układając drugi tytuł: „O radach okręgowych“, poszła komisja przeważnie za wnioskiem posła Czerkawskiego, w przekonaniu, że wielka liczba rad pośrednich utrudniłaby zadanie Rady szkolnej krajowej, pomnożyła koszta a nie znalazła może wszędzie dostatecznego żywiołu, któryby odpowiedni ważności zadania skład, tym radom pośrednim zapewnił. Woląa je zatem skoncentrować w miastach większych, posiadających szkoły wyższe i średnie i żywszy ruch umysłowy, spodziewając się, że z obszerniejszego okręgu łatwiejszym będzie wybór ludzi zdolnych i gorliwych, którzy będą w stanie poświęcić pracę swoją tak ważnemu celowi. Widziela ona nadto w wniosku p. Czerkawskiego rękojmię szybszego wykonania uchwał Ra-

dy okręgowej w Wydziale jej wykonawczym, skrzętność w powoływaniu zastępców ciał autonomicznych, mniejszą liczbę wizytatorów czyli inspektorów szkół ludowych, która się z trudnością wynalezienia zdolnych osobistości lepiej rachuje i podaje możność jak najodpowiedniejszego tych tak ważnych posad obsadzenia. Nadmienić tu musi komisya, że widząc ustawodawstwu krajowemu zapewnione prawo oznaczenia okręgów szkolnych, nie mogła się czuć obowiązana brać je za jedno z powiatami politycznymi, jak tego chce przedłożenie rządowe.

W ogólności wychodziła komisya edukacyjna z przekonania, że w organizacyi nadzorów szkolnych miejscowych rachować się należy z istniejącymi już instytucjami i używać ich pomocy. Że z drugiej strony niepodobna się ograniczać pojęciem gminy, ale zakreślać należy Radzie miejscowej takie granice, w jakich ustanawiają ją Rada szkolna odpowiednie do wykonywania nadzoru znaleźć może siły i warunki. Że nareszcie Rada miejscowa winna ile możności spożytkować jak najwięcej interesujących się dobrem szkoły żywiołów, aby Instytucyi nadzorowanej zapewnić opiekę i przychyłność.

Ze względu na kościoł i wyznanie, starała się komisya tak słusznym wymaganiom stosunków naszych krajowych pod względem religijnym, jak zasadzie wolności i głębokiemu swemu przekonaniu o ważności czynnika religijnego w wychowaniu zadosyć uczynić.

W pośrednich między Radą szkolną krajową a Radami miejscowymi organach nadzorczych, miała komisya edukacyjna na względzie obie strony, pomiędzy którymi Rady okręgowe stanęły. Skład ich wystarcza zdaniem komisji do reprezentowania interesów autonomicznych i wyznaniowych, jak też do zadosyć uczynienia wymaganiom, jakie organ naczelny edukacyi krajowej, Rada szkolna ze względu na możność wykonania swoich rozporządzeń, stawiać może.

W wyliczeniu atrybucyi Rad nadzorczych uwzględniała komisya szczególnież środki do polepszenia bytu materialnego nauczycieli, środki przeprowadzenia przymusowego uczęszczania do szkoły i środki powiększenia liczby szkół ludowych.

Z tych przyczyn wnosi komisya:

Wysoka Izba raczy uchwalić następującą ustawę:

Dr. Majer w. r.
przewodniczący.

J. Szujski
sprawozdawca.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić w myśl załączonego projektu „Ustawę tyczącą się stosunku szkół ludowych do gmin i władz nadzorczych.“

Lwów dnia 4. września 1868 r.

Wnioskodawca: E. Czerkawski,
poseł czortkowski.

Zygmunt Sawczyński, poseł tarnopolski.—Pfeiffer.—Kabat —Pietruski.—Zyblikiewicz.—J. Czartoryski.—Leon Chrzanowski.—Hubicki.—Cieński.—Agopsowicz.—Hönigsmann.—Samelson.—A. Potocki.—Ziemiałkowski.

Wafers

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second paragraph of faint, illegible text.

Third paragraph of faint, illegible text.

Fourth paragraph of faint, illegible text.

Fifth paragraph of faint, illegible text.

Sixth paragraph of faint, illegible text.

Seventh paragraph of faint, illegible text.

Eighth paragraph of faint, illegible text.

Ninth paragraph of faint, illegible text.

Tenth paragraph of faint, illegible text.

Eleventh paragraph of faint, illegible text.

Final paragraph of faint, illegible text at the bottom of the page.

U s t a w a

ważna dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, tycząca się stosunku szkół narodowych (ludowych) do gmin i do władz nadzorczych.

Tytuł I.

Postanowienia ogólne.

§. 1.

Każda gmina miejscowa jest obowiązana, podać swym członkom sposobność do nabycia w wieku, do nauki szkolnej przeznaczonym, wiadomości początkowych, wszelkiego stanu ludziom w życiu towarzyskiem nieodbitcie potrzebnych, a które jako takie określają bliżej ustawy.

W razie nieuzasadnionego oporu, może być do wypełnienia tej swojej powinności, w stosowny sposób przyniewoloną.

§. 2.

Wolno jest gminom użyć do celu, poprzednim artykułem wskazanego, szkół przez trzecie osoby w tem samym miejscu założonych, jeżeli ich urządzenie odpowiada warunkom ustawami przepisany. Bliższe określenie wzajemnych praw i obowiązków, zład pomiędzy gminą a właścicielami szkoły wynikających, pozostawia się porozumieniu obu stron, byle przez to nie zostały naruszone istniejące przepisy.

W każdym innym przypadku gmina będzie miała obowiązek, zakładać u siebie odpowiednie szkoły gminne, czyli miejscowe (wiejskie lub miejskie), i dawać im stosowne utrzymanie.

§. 3.

Ilość szkół miejscowych, przez każdą gminę utrzymać się mających, zależeć będzie od właściwej potrzeby. Wszakże przyjmuje się jako prawidłowy stosunek, że na każde 5000 dusz w gminie, jedna szkoła przypadać powinna.

Nadwyżki obowiązywać będą wtenczas dopiero do zaprowadzenia nowej szkoły, gdy dojdą liczby tysiąca mieszkańców.

Przeciwnie, gdyby ogół mieszkańców, gminę miejscową zaludniających, nie wynosił nawet tysiąca dusz upoważnione będą władze szkolne zezwolić na jej połączenie ze sąsiednią gminą miejscową w jedną gminę szkolną, ze wspólną szkołą gminną, jeżeli nabędą przekonania, że przez takie połączenie nie ucierpi cel szkoły.

§. 4.

Rozszerzenie szkoły miejscowej co do klas i wiadomości w niej udzielać się mających, zależeć będzie przede wszystkim od uchwał reprezentacyi gminnej. Będzie jednak mogło także z urzędu, przez najwyższą władzę szkol-

ną krajową, na wniosek rady szkolnej okręgowej, w porozumieniu z Wydziałem krajowym być zarządzonem, jeżeli się okaże ze względu na stosunki gminy potrzebnem i wykonalnem.

Programat rozszerzonej szkoły (plan naukowy) potrzebuje w każdym razie zatwierdzenia Rady szkolnej krajowej

§. 5.

W jednej izbie szkolnej nie będzie pobierać nauki więcej nad 60 dzieci. Skoro liczba ich przekroczy tę granicę, wypadnie rozdzielić je na kilka izb. Zabudowanie szkolne winno, ile możliwości, z góry obliczone być na tę potrzebę.

Gmina postara się o to, aby dziewczęta oddzielnie od chłopców mogły pobierać naukę.

§. 6.

Liczbie izb szkolnych odpowiadać będzie zwyczajnie liczba nauczycieli.

Jednemu z nich powierzone ma być bezpośrednio kierownictwo całej szkoły. Jemu należeć się będzie prócz zwyczajnego utrzymania, wolne pomieszkanie w szkolnem zabudowaniu.

§. 7.

Utrzymanie nauczyciela szkoły gminnej oznaczy bliżej w każdym razie wzajemne porozumienie między nim a gminą, względnie jej komitetem szkolnym. Nie będzie jednak rocznie wynosiła mniej, jak wartość targowa stu czterech mierzyc pszenicy, w najbliższym miesiącu przeciętnie praktykowana.

§. 8.

Każda szkoła zaopatrzoną będzie dostatecznie w potrzebne do skutecznego udzielania nauki przyrządy.

§. 9.

Nakładu na szkołę miejscową dostarczy przedewszystkiem dochód z fundacyi, szczegółowo na to przeznaczonej.

Wolno jest gminie, celem częściowego zastąpienia wydatków na utrzymanie szkoły potrzebnych, zaprowadzić opłatę szkolną, od pojedynczych uczniów pobierać się mającą. Ta jednak nie powinna przewyższać rocznie poczwórnej zapłaty dziennej wyrobnika, w miejscu używanej, a uczniowie ubodzy będą od niej zupełnie wolni.

Zresztą niedobór zastąpiony być ma z dochodów gminy, a ta upoważnioną jest rozpisywać na ten cel dodatki do podatków i składek, w granicach ustawą gminną i konkurencją określonych.

Gdyby powyższe źródła nie wystarczyły, otrzyma gmina zasiłki z funduszu powiatowego, ewentualnie krajowego, a wedle okoliczności z funduszu szkół normalnych.

§. 10.

Jeżeli członkowie jakiego wyznania lub obrządku religijnego, w gminie istniejącego, odrębną dla siebie pragną mieć szkołę (konfesyjną), mogą ją utworzyć; ograniczeni będą wszelako pod względem funduszków jej założenia i utrzymania, do składek przez swoich współwyznawców wnoszonych.

Wyjątki od tej ostatniej zasady nastąpić mogą jedynie w drodze ustawodawczej.

§. 11.

Dołoży się starania, aby powstała w każdym powiecie politycznym jego kosztem przynajmniej jedna szkoła powiatowa, któraby młodzieży, sposobiącej się po ukończeniu nauki pierwszego stopnia do zawodów przemysłowych (rękodzielniczego, handlowego, rolniczego), wedle szczegółowych stosunków lub wymagań powiatu, udzielała średniego zasobu ogólnej oświaty, do postępowego wykonywania obranego zawodu potrzebnych.

Takie szkoły połączone być mogą ze stosownie do tego urządzonymi szkołami miejscowymi.

§. 12.

Ze szkołą miejscową, a względnie powiatową w miejscu urzędowania Rady szkolnej okręgowej, połączone będą kursy pedagogiczne (seminarya nauczycieli). Najwyższym celem tej szkoły, także normalną (*école normale*) zwanej, będzie kształcić zdolnych nauczycieli dla szkół narodowych (ludowych) przynależnego okręgu, a w miarę środków i programu, także dla szkół narodowych (ludowych) w ogóle.

Koszta zakładów pedagogicznych pomienionego rodzaju, opędzać się będą z funduszu szkół normalnych.

§. 13.

W każdej szkole ludowej (miejscowej, powiatowej, normalnej) urządzone zostaną kursy nauki powtarzającej (*Wiederholungsunterricht*), a wedle okoliczności także kursy dla dorosłych (*cours d'adultes; Fortbildungs-Unterricht*),

W celu zapewnienia i utrwalenia skutków tych kursów, założoną i uposażoną być ma przy każdej szkole odpowiednia potrzebom oświaty ludowej biblioteka, której zarząd obejmie kierujący szkołą nauczyciel.

Tytuł II.

O komitetach szkolnych.

§. 14.

Bezpośredni dozór szkoły miejscowej należy do komitetu szkolnego miejscowego.

Ten składać się będzie z członków komitetu konkurencyjnego, duszpasterzy miejscowych i kierującego nauczyciela (dyrektora) szkoły. Wybierze ze swojego grona przewodniczącego i kasyera na rok jeden prostą większością głosów, wyłączając atoli od wybieralności nauczyciela (dyrektora) szkoły.

Po upływie swego urzędowania przewodniczący i kasyer znowu na dalszy rok mogą być wybrani.

Dla prowadzenia przypadających spraw kancelaryjnych, dodany będzie komitetowi ze strony gminy pisarz. Ten za zezwoleniem komitetu będzie mógł bywać na jego posiedzeniach dla dawania potrzebnych wyjaśnień wszelako bez stanowczego głosu.

§. 15.

Komitet szkolny miejscowy jest prawnym zastępcą szkoły w jej stosunkach cywilnych.

Stara się o jej materyalny i moralny rozwój. Jego członkowie w miarę przyjętych na się osobiście obowiązków, a zresztą do niepodzielnej ręki odpowiedzialni są wobec prawa za wszystkie szkody, jakieby ponieść mogła szkoła z ich winy.

§. 16.

Komitet szkolny miejscowy stara się przez swoich członków, komitet konkurencyjny składających, o wystawienie i utrzymanie w dobrym stanie budynków szkolnych.

§. 17.

Komitet szkolny miejscowy zawiaduje majątkiem i dochodami szkoły.

Utrzymywać będzie stałą tabelę zakładowych jej funduszków, i sprowadzać raznie uprzednie wykazy (preliminarze) spodziewanych ztąd dochodów, jako też zastąpić się mających wydatków. Na podstawie tych ostatnich formułować będzie swe żądania o potrzebne zasiłki z funduszków gminy, albo, za jej pośrednictwem wedle okoliczności o zasiłki z innych funduszków publicznych. Do niego należy użyć stosownych środków, by w stanie płynnym utrzymać dochody szkole zapewnione.

Wszystkie pomienione zasiłki i dochody przekazane być mają do rąk komitetu szkolnego i do jego rozporządzenia, pod warunkiem składania rocznych rachunków, których sprawdzenie należęć będzie do reprezentacyi gminnej, a w razie, gdyby szkoła kilku gminom była wspólna do komisji przez właściwe reprezentacye na ten cel wysadzonej.

Pozbywać lub obciążać fundusze szkoły, będzie mōcen komitet tylko za wyraźnem upoważnieniem reprezentacyi gminnej, przez nią w myśl ustawy gminnej udzielonem.

§. 18.

Rzeczją komitetu szkolnego jest, czynić wnioski względem rozszerzenia lub ścieśnienia programu szkoły. W razie uchylenia tych wniosków przez reprezentacyę gminną lub Radę szkolną okręgową, będzie miał prawo żądać wyjawienia jego powodów, i zanieść przeciw niemu rekurs do Rady szkolnej krajowej.

§. 19.

Komitet szkolny miejscowy czuwa nad tem, aby dzieci regularnie uczęszczały do szkoły.

Temu gwoi, otrzyma rocznie, za pośrednictwem przełożństwa gminy, listę dzieci będących w wieku do szkoły przeznaczonym, a od nauczyciela kierującego szkołą, tygodniowo wykazy pilności uczniów w odwiedzaniu nauki. Porównawszy jedną z drugimi, wpływać będzie, głównie drogą zachęty i perswazyi, na rodziców i opiekunów, aby dzieci pilnie do szkoły posyłali; przyjmować i sprawdzać wniesione w tym względzie tłumaczenia; przeciw trwającym zaś upornie w zaniedbaniu swych rodzicielskich lub opiekuńczych względem wychowania dzieci obowiązków, wezwie na podstawie §§. 139. i 216. Ustawy cywilnej pomocy powołanych do tego władz, a mianowicie sądu właściwego.

Jeżeliby wpływały z tego tytułu jakie kary pieniężne, przekazane będą na ręce komitetu szkolnego, fundusowi szkoły miejscowej.

§. 20.

W razie opróżnienia posady nauczyciela w szkole miejscowej, komitet szkolny sam, lub zniósłszy się z Radą szkolną okręgową zarządzi bezzwłocznie, tymczasowe zastępstwo, powołując na nie kandydata, posiadającego upoważnienie do wykonywania nauczycielstwa. Równocześnie wezwie Radę szkolną okręgową, do rozpisania konkursu względem stałego obsadzenia posady.

Ro upływie terminu wybierze stałego nauczyciela z listy usposobionych do tej posady kandydatów, przedstawionej sobie przez pomienioną Radę, którą oraz zawiadomi o zapadłym wyborze.

Wolno atoli komitetowi szkolnemu mianować nauczyciela przy szkole miejscowej, także bez poprzedniego rozpisania konkursu, jednakowoż ważną staje się taka nominacya dopiero po otrzymanem zatwierdzeniu przez Radę szkolną okręgową.

§. 21.

Komitet szkolny miejscowy dopilnuje przez swych członków, do których wszakże nauczyciel szkoły nie może należeć, aby nauka szkolna odbywała się w przeznaczonych przezeń na to godzinach, regularnie i bez ujmy czasu; nieomieszka przekonywać się o pilności i zachowaniu uczniów, zagrzewać przede wszystkim moralnemi pobudkami nauczyciela i uczniów do pełnienia obowiązków, i oraz obudzać w mieszkańcach gminy zajęcie dla dobra i rozwoju szkoły.

Bronić będzie nauczyciela przeciw niezasłużonym pociskom lub przesła'owaniom niechętnych osób, i łagodzić ile możności, w drodze pojednawczej, wynikające między nim a rodzicami i opiekunami uczniów, jakoteż członkami gminy w ogóle, nieporozumienia.

W sprawach pedagogicznych i karności służbowej, podlega nauczyciel bezpośrednio Radzie szkolnej okręgowej. Przymusowe oddalenie jego od posady nastąpić może tylko w skutek wyroku Rady szkolnej krajowej.

Bezpośredni dozór i kierownictwo nauki religii należy do miejscowego dusz pasterza.

§. 22.

Jeżeli się znajduje w gminie więcej niż jedna szkoła, ustanowiony być może dla każdej z nich osobny komitet szkolny. Wszystkie komitety szkolne miejscowe gminy, w jedno ciało połączone, stanowią komitet szkolny gminy.

Ten pod przewodnictwem prezesa, obranego absolutną większością głosów, z ograniczeniem w §. 14. wskazanem, z pomiędzy członków wszystkich komitetów miejscowych, na rok jeden, zgromadza się co trzy miesiące, dla powzięcia uchwał, w sprawach wszystkim szkołom miejscowym gminy wspólnych. Do tych należą:

- a) sprawy budżetu, o ile jeszcze nie są dla każdej szkoły z osobna wydzielone;
- b) sprawy wewnętrznego urządzenia, o ile chodzić może o to, aby wszystkie szkoły miejscowe gminy stały pomiędzy sobą w pewnym organicznym związku;
- c) odgraniczenie gmin szkolnych, i ustalenie porządku w odwiedzaniu szkoły przez dzieci;
- d) przenoszenia nauczycieli z jednej szkoły do drugiej.

§. 23.

Szkoły, utrzymywane przez członków pewnego wyznania albo obrządku religijnego jako takich (konfesyjne), otrzymają także swoje komitety szkolne miejscowe.

Te pod kierunkiem właściwych duszpasterzy, lub ich zastępców, mieć będą po dwóch członków, wybieranych od trzech do trzech lat przez zgromadzenia współwyznawców.

Zakres czynności takich komitetów odpowiada zupełnie kompetencji komitetów szkolnych miejscowych, dla szkół gminnych ustanowionych, z tym jedynie wyjątkiem, że stosunek do gminy miejscowej zastąpiony być ma stosunkiem do gminy konfesyjnej, wedle zasad osobnemi przepisami objętych.

§. 24.

Podobnie, dla każdej szkoły powiatowej utworzony zostanie komitet szkolny powiatowy.

Składać się zaś będzie z trzech członków, przez reprezentację powiatową od trzech do trzech lat mianowanych, z dyrektora szkoły powiatowej, i duszpasterzy miejsca, gdzie się szkoła znajduje. Wybierze sobie ze swojego grona, przewodniczącego i kasyera na trzy lata, i wykonywać będzie względem szkoły powiatowej podobne atrybucye, jakie służą komitetowi szkolnemu miejscowemu względem szkoły miejscowej, o ile jej odmienne stanowisko i przeznaczenie, samo przez się nie uzasadnia pewnych różnic lub ograniczeń.

§. 25.

Jeżeli szkoła powiatowa połączona jest ze szkołą miejscową, natenczas wzmocni się komitet szkolny powiatowy członkami komitetu konkurencyjnego gminy, i wykonywać będzie zarówno atrybucye komitetu powiatowego jakoteż miejscowego, a wedle okoliczności także komitetu szkolnego gminy.

Tytuł III.

O Radach szkolnych okręgowych.

§. 26.

Celem zaprowadzenia pewnej łączności pomiędzy szkołami, położeniem miejscowem, jako też tożsamością potrzeb ludności, z nich korzystać mającej, zbliżonemi; tudzież dla umożliwienia dosadniejszego nadzoru, rozpada się Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na dwanaście okręgów szkolnych, z których każdy otrzyma Radę szkolną okręgową, jako władzę, w sprawach edukacji narodowej (ludowej) nadzorczą i wykonawczą.

Rady szkolne okręgowe będą miały swe siedziby w Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie, Rzeszowie, Przemyśle, Samborze, Lwowie, Brzeżanach, Stanisławowie, Kołomyi, Tarnopolu i Brodach.

Zmiany, co do liczby okręgów szkolnych, jako też co do siedzib Rad szkolnych okręgowych nastąpić mogą tylko w skutek ustawy krajowej.

§. 27.

Członkami Rady szkolnej okręgowej będą:

- a) jeden delegowany Rady szkolnej krajowej z prawem przewodniczenia w Radzie szkolnej okręgowej, z tytułem „kuratora okręgu szkolnego“;
- b) jeden delegowany Wydziału krajowego, mający oraz przeznaczenie, zastępować nieobecnego kuratora;
- c) delegaci władz duchownych wyznań lub obrządków religijnych, z których dzieci w dostatecznej, wedle orzeczenia Rady szkolnej krajowej liczbie, do szkół okręgu uczęszczają; mianowicie jeden delegat dla każdego wyznania lub obrządku;
- d) delegaci, przez reprezentacye powiatów politycznych do okręgu szkolnego należących, mianowani dla każdego powiatu jeden;
- e) jeden delegat stanu nauczycielskiego, obrany na powszechnem zgromadzeniu (konferencyi) nauczycieli okręgu;
- f) wizytator okręgu szkolnego.

§. 28.

Delegowani Rad powiatowych i stanu nauczycielskiego od trzech do trzech lat będą obierani. Delegowany Wydziału krajowego pozostanie na swem stanowisku, póki nowy Wydział nie obejmie urzędowania, od którego zależeć będzie, czyli go zechce nadal zatwierdzić, albo innym delegatem zastąpić; delegowany Rady szkolnej jakoteż delegowani władz duchownych, póki nie zostaną odwołani przez swoich mocodawców. Wizytator okręgu szkolnego, wzięty z liczby fachowych pedagogów, jest urzędnikiem stanu w klasie VIII, i otrzymuje jako taki swą nominacyę od Rady szkolnej krajowej, wedle zasad dla urzędów publicznych ważnych.

§. 29.

Rada szkolna krajowa wstrzymać się może od nominacji osobnego kuratora, i poleci sprawowanie tego urzędu jednemu z członków Rady okręgowej w § 27 pod lit. b) c) lub d) wzmiankowanych. Jeżeliby wybór padł na delegata Wydziału krajowego, natenczas Rada okręgowa sama, większością głosów wybierać ma zastępcę kuratora jednego ze swoich członków, §. 27. pod lit. c) lub d) nadmienionych.

§. 30.

Rada szkolna okręgowa dzieli się na kompletną i wykonawczą.

Rada wykonawcza składa się z kuratora, jego zastępcy i wizytatora; w kompletnej zasiadają wszyscy w §. 27 wymienieni członkowie.

Nieobecność którego bądź z członków, niespowodowana winą przewodniczącego, nie wstrzymuje ani ukonstytuowania ani czynności Rady.

§. 31.

Rada szkolna okręgowa wykonawcza jest stale obecną w miejscu swego urzędowania, ustawą przepisaniem, i załatwia bieżące sprawy administracji szkolnej.

Wykonuje uchwały Rady kompletnej, tudzież polecenia Rady szkolnej krajowej.

Wszystkie jej ekspedycje wygotowują się pod powagą kuratora.

Rada z jej członków może zażądać, aby w sprawach przypadających odniesiono się do decyzji Rady kompletnej, lub wedle okoliczności, Rady szkolnej krajowej. Takiemu żądaniu zawsze zadość stać się winno, wyjąwszy wypadki naglące, lub gdzieby zwłoka bezpośrednio przynieść mogła szkodę interesowanym stanom. Wtenczas kurator mocen będzie, z własnego ramienia rozporządzić, co uzna za stosowne, zdając o tém równocześnie sprawę Radzie szkolnej krajowej. Wszakże takie rozporządzenie utraci swą prowocność, skoro przez Radę szkolną krajową, czy to z własnego początkowania, czy to na wniosek Rady okręgowej kompletnej zostanie cofniętem.

§. 32.

Wizytator szkolnego okręgu jest stałym referentem w Radzie szkolnej okręgowej, tak kompletnej, jakoteż wykonawczej. Jako taki odpowiedzialnym jest osobiście w obec Rady szkolnej krajowej za wykonanie przepisów dotyczących.

Dodany mu będzie do pomocy sekretarz, który podczas jego nieobecności zastępować będzie go w Radzie, atoli tylko z głosem doradczym.

§. 33.

Będzie obowiązkiem wizytatora, stosownie do instrukcyi, przepisanej mu przez Radę szkolną krajową, zwiedzać od czasu do czasu szkoły ludowe okręgu, badać ich stan i potrzeby, i zdawać Radzie okręgowej sprawę o wypadkach tej swojej czynności.

§. 34.

Wizytator będzie miał kierownictwo i dozór zakładów pedagogicznych (seminaryów nauczycielskich) okręgu a w szczególności zakładu pedagogicznego, znajdującego się w miejscu, gdzie Rada szkolna okręgowa ma swe urzędowe stanowisko; jest oraz stałym członkiem komisji egzaminacyjnej, która celem ukwalifikowania przyszłych nauczycieli, dla każdego z zakładów pedagogicznych będzie postanowioną.

§. 35.

Wizytator przewodniczy imieniem Rady szkolnej okręgowej powszechnym zgromadzeniom (konferencyom) nauczycieli okręgu.

§. 36.

Rada szkolna okręgowa kompletna zgromadzać się będzie regularnie, w dni na to przeznaczone, przynajmniej raz w miesiąc, jeśli nie zostanie prócz wyznaczonego terminu na nadzwyczajne posiedzenie zwołaną przez kuratora.

Nada sobie, w porozumieniu z Radą szkolną krajową, regulamin czynności, i określi bliżej kompetencję Rady okręgowej wykonawczej.

§. 37.

Rada szkolna okręgowa kompletna wysłucha na każdym ze zwyczajnych swych zgromadzeń przedewszystkiem sprawozdania Rady wykonawczej o przedsięwziętych przez nią krokach, jako też w ogóle o toczących się sprawach, i powzięmie stosowne do przedstawionego sobie, tak przez Radę wykonawczą, jak i przez pojedynczych swych członków, stanu rzeczy w szkolnym okręgu uchwały.

§. 38.

Rada szkolna okręgowa kompletna rozbierać będzie przedstawione sobie przez wizytatora sprawozdania z podjętych przez niego oględzin szkół, i przesła je, opatrzone własnymi uwagami, Radzie szkolnej krajowej do dalszego urzędowego użytku.

§. 39.

Będzie zadaniem Rady szkolnej okręgowej przestrzegać w ogóle potrzeb szkół narodowych (ludowych), jako też innych zakładów okręgu, oświatę ludową na celu mających, i stawiać wnioski, lub wedle okoliczności, przedsiębrać kroki, tyczące się ich utworzenia, rozszerzenia lub przeistoczenia.

Przekładać będzie Radzie szkolnej krajowej na jej wezwanie, swe opinie w przedmiotach, tyczących się szkół narodowych (ludowych), okręgu i czuwać nad wykonaniem istniejących ustaw i przepisów.

Ze względu na ten zakres jej czynności, będzie każdy z członków Rady szkolnej okręgowej miał prawo, zwiedzać osobiście szkoły ludowe, a mianowicie: delegaci Rad powiatowych szkoły swego powiatu, delegaci władz duchownych szkoły służące dzieciom ich wyznania lub obrządku, inni delegaci szkoły całego okręgu, i przekonywać się naocznie o ich stanie i potrzebach.

Nie może im też być zabronionem, zdawać z uczynionych spostrzeżeń sprawę swoim mocodawcom.

§. 40.

Rada szkolna okręgowa sporządzi wykazy potrzebnych dla każdej szkoły z osobna zasiłków z funduszków powiatowych, lub w ogóle publicznych, i przedstawi je właściwym władzom lub zgromadzeniom do uwzględnienia i stosownego użytku.

§. 41.

Rada szkolna okręgowa, w komplecie będąca, mianuje komisye, które łącznie z wizytatorem egzaminować będą opuszczających zakłady pedagogiczne uczniów, jako też w ogóle kandydatów stanu nauczycielskiego, i wystawiać patenty (dyplomy) na nauczycielstwo tym, co ze skutkiem odbędą egzamin przepisany.

§. 42.

Na żądanie komitetów szkolnych miejscowych lub powiatowych, ogłaszać będzie Rada szkolna okręgowa konkursy na opróżnione posady nauczycieli szkół ludowych, a na podstawie otrzymanych podań, ułoży listę kandydatów, z których właściwy komitet wybierze sobie nauczyciela.

Do pomienionej listy wejść mogą tylko kandydaci, których kwalifikacya nie ulega wątpliwości.

§. 43.

Rada szkolna okręgowa kompletna wykonuje w pierwszej instancyi jurysdykcyę w sprawach karności słuźbowej, nad wszystkimi nauczycielami szkół ludowych okręgu.

§. 44.

Rada szkolna okręgowa kompletna nadaje powszechnym zgromadzeniom (konferencyom) nauczycieli okręgu stosowne urządzenia, i czuwa nad ich postępem.

Pod jej opieką zostają utworzyć się mające w każdym okręgu, na zasadach wzajemności zakłady, zabezpieczające emeryturę wysłużonym nauczycielom, a pensye ich wdowom i sierotom.

§. 45.

Przeciw uchwałom Rady szkolnej okręgowej mogą założyć rekurs do Rady szkolnej krajowej ci, co się czują niemi dotknięci.

Jeżeliby pomienione uchwały stały w sprzeczności z ustawami, kurator wstrzyma ich wykonanie, bądź z własnego początku, bądź na wniosek wizytatora, odwołując się do decyzji Rady szkolnej krajowej.

§. 46.

Rada szkolna okręgowa ogłaszać będzie, co trzy lata, drukiem, sprawozdania ze swych czynności, i z postępu edukacji ludowej w okręgu.

Ustawa,

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,
o władzach nadzorczych dla szkół ludowych.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem krakowskiem rozporządzam co następuje:

Tytuł I.

Rada szkolna miejscowa.

§. 1.

Szkoły ludowe utrzymywane w całości lub częściowo z funduszków państwa, kraju lub gminy zostają pod bezpośrednim nadzorem Rad szkolnych miejscowych.

§. 2.

Rady szkolne miejscowe po wsiach wykonywać będą nadzór szkolny w obrębie liczącym przynajmniej 2000 ludności. Granice takiego obrębu i siedzibę wiejskiej Rady szkolnej miejscowej oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej.

Dla wsi zamożnych i ludnych postanowić może Rada szkolna krajowa wyjątkowo osobne Rady szkolne miejscowe, bez względu na to, czy cyfra ludności 2.000 wynosi

§. 3.

Wiejska Rada szkolna miejscowa składa się:

- a. Z członków komitetu lub komitetów konkurencyjnych szkoły lub szkół w obrębie Rady szkolnej miejscowej istniejących.
- b. Z pasterzy dusz parafii, które w całości lub częściowo wchodzi w obręb Rady szkolnej miejscowej.
- c. Z przewodniczącego nauczyciela szkoły lub z przewodniczących nauczycieli szkół pod nadzorem Rady miejscowej zostających.

W braku komitetu konkurencyjnego wybiera rada gminy posiadającej szkołę w jego miejscu do Rady miejscowej trzech członków na lat sześć.

§. 4.

Wiejska Rada miejscowa, w której skład weszło więcej jak 9 członków, wybiera z grona swego Wydział z 7 członków na przeciąg jednego roku. W wydziale tym mają być wszystkie, pod a. b. c. wymienione kategorie

członków reprezentowane. Wydział ten załatwia wszystkie czynności Rady pełnej i zdaje teje Radzie pełnej rachunek z swoich czynności raz do roku.

§. 5.

Po miastach, wejdą w skład Rady szkolnej miejscowej:

- a. Delegaci gminy.
- b. Pasterze dusz miejscowi lub ich zastępcy.
- c. Przewodnik szkoły lub przewodnicy szkół w mieście istniejących.

Delegatów gminy do miejskiej Rady szkolnej miejscowej wybiera reprezentacya gminna na lat sześć, w liczbie przez Radę szkolną krajową w ten sposób oznaczonej, aby na każdą szkołę w mieście wypadło przynajmniej dwóch delegatów.

W miastach mających komitet konkurencyjny zajmą miejsce delegatów gminy, członkowie komitetu konkurencyjnego.

Dla strzeżenia interesów młodzieży izraelskiej, o ile ona nie dziesiątą najmniej część uczęszczającej do szkoły lub szkół wynosi, wejdzie do wiejskiej Rady szkolnej miejscowej delegat wyznaczony przez gminę wyznaniową izraelską.

§. 6

Reprezentacya gminy wiejskiej może za zezwoleniem Rady szkolnej krajowej ustanowić w mieście, większą liczbę szkół posiadającem kilka szkolnych dzielnic, z których każda otrzyma z zachowaniem powyższych przepisów osobną Radę szkolną miejscową.

§. 7.

Szkoły ludowe, połączone z seminaryami nauczycielskimi wyjęte są z pod władzy Rady szkolnej miejscowej, jeżeli w całości lub częściowo z funduszków gminnych utrzymywane nie są. W tym ostatnim razie nadzoruje takie szkoły Rada szkolna miejscowa wedle ustępów 4 -- 7 §. 14. niniejszej ustawy.

§. 8.

Wybrany do Rady szkolnej miejscowej być może każdy, komu służy toż samo prawo względem Rady gminnej. Utrata prawa wyborczego pociąga za sobą wykluczenie z Rady szkolnej miejscowej.

Od obowiązku przyjęcia wyboru do Rady szkolnej miejscowej wolnym być może tylko ten, komu służy to prawo względem wyboru do reprezentacji gminnej, albo kto w ostatnich 6 latach był członkiem Rady szkolnej miejscowej. Nieusprawiedliwione nieprzyjęcie wyboru karać może Rada szkolna okręgowa grzywnami od 20 do 100 złr, które to grzywny na cele szkolne użyte być mogą.

§. 9.

Członkowie Rady szkolnej miejscowej wybierają ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę na lat trzy. Dyrektorowie i nauczyciele szkół nadzorowanych nie mogą być przewodniczącymi.

O ukonstytuowaniu się swoim doniesie Rada szkolna miejscowa Radzie gminnej i Radzie szkolnej okręgowej.

§. 10.

Rada szkolna miejscowa zbiera się przynajmniej raz w miesiąc na posiedzenie zwyczajne. Przewodniczący może jednak każdego czasu zwołać nadzwyczajne posiedzenie, a winien to uczynić, jeżeli dwóch członków tego zażąda

§. 11.

Do powzięcia pramocnej uchwały potrzebna jest obecność przynajmniej trzech członków i większość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

Tenże ma prawo zawiesić przeprowadzenie uchwał, sprzeciwiających się wedle jego zdania ustawom lub interesom szkoły, w którym to razie Radzie szkolnej okręgowej odnośną sprawę bezwzględnie przedłożyć powinien.

Przeciw uchwałom i rozporządzeniom Rady szkolnej miejscowej służy prawo odwołania się do Rady szkolnej okręgowej.

Zażalenia te wstrzymują wykonanie uchwały, jeżeli je strona w 14. dniach po ogłoszeniu uchwały za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej wniesie.

§ 12.

Zaden członek Rady szkolnej miejscowej niemoże brać udziału w obradach i głosowaniu nad sprawami dotyczącymi się jego osobistych interesów.

§. 13.

W sprawach niecierpiących zwłoki może przewodniczący sam wydać rozporządzenie, winien jednak na najbliższem posiedzeniu, usprawiedliwić je przed Radą szkolną miejscową.

§. 14.

Zadaniem Rady szkolnej miejscowej jest dopilnowanie, aby ustawy i rozporządzenia wyższych władz szkolnych ściśle wykonanemi były.

W szczególności winna Rada szkolna miejscowa:

1. Dopilnować, aby nauczyciele w odpowiedni sposób, w należytem czasie i w całości płacę swoją otrzymywali, przyjmować zażalenia nauczycieli o zatrzymanie lub nieregularne uiszczanie płacy, sprawdzać ich słuszność a wyczerpawszy środki polubowne, popierać zażalenia u właściwych władz.
2. Administrować fundusz szkolny miejscowy, jeżeli istnieje, niemniej majątek zakładowy szkolny, o ile co do tego niema innych postanowień w aktach fundacyjnych.
3. Nadzorować budynek, grunta i sprzęty szkolne, utrzymywać inwentarz własności szkolnej.
4. Rozstrzygać w sprawach uwolnienia od opłat szkolnych.
5. Starać się o książki szkolne i inne środki pomocnicze dla ubogich uczniów, o zakupno i utrzymanie sprzętów, rekwizytów i innych potrzeb szkolnych.
6. Układać roczny preliminarz dotacji i innych potrzeb szkolnych, o ile do tego innych władz ustanowionych niema; przedkładać preliminarz reprezentacji gminnej i składać rachunek z otrzymanych pieniędzy.
7. Przechowywać papiery wartościowe, dokumenta, fasye itd. własnością szkoły będące.
8. Sporządzać corocznie wykaz dzieci do szkoły uczęszczać obowiązanych a porównyując go z wykazami dzieci uczęszczających, tygodniowo przez nauczyciela podawanemi, wpływać drogą zachęty i perswazyi na rodziców i opiekunów aby dzieci do szkoły posyłali, przyjmować i sprawdzać wniesione w tym względzie tłumaczenia; na trwających zaś w nieusprawiedliwionej niedbałości lub niechęci wzywać pomocy władz właściwych.
9. Oznaczać czas nauki z przestrzeganiem przepisanej ilości godzin.
10. Czuwanie nad udzielaniem przepisanej nauki.
11. Nadzorować moralne zachowanie się grona nauczycielskiego, szkolną karność i prowadzenie się młodzieży po za szkołą.
12. Wspierać nauczycieli w ich urzędowem działaniu.
13. Wpływać na zagodzenie sporów nauczycieli, bądź pomiędzy sobą, bądź z gminą lub jej członkami o ile one ze stosunków szkolnych wynikają.
14. Podawać wyjaśnienia i sprawozdania do reprezentacji gminnej i władz przełożonych, i czynić do nich odpowiednie wnioski.

Rada szkolna krajowa wyda osobne instrukcje w celu jak najdokładniejszego określenia tych czynności.

Gdzie do składu Rady szkolnej miejscowej wchodzi komitet konkurencyjny, tam pomiędzy wymienionych wyżej czynnościami, te, które wedle ustawy o konkurencyi szkolnej należą do komitetu konkurencyjnego, dokonywane będą wyłącznie przez członków komitet ten stanowiących.

§. 15.

Pasterze dusz do Rad szkolnych miejscowych należący mają szczegółowe prawo nadzorowania nauki religii, w szkole udzielanej.

§ 16.

W razie opróżnienia posady nauczyciela w szkole miejscowej Rada szkolna miejscowa zarządzi bezzwłocznie tymczasowe zastępstwo. Równocześnie zawiadzi Radę szkolną okręgową do rozpisania konkursu względem stałego obsadzenia posady.

Po upływie terminu nastąpi z listy ukwalifikowanych kandydatów przez Radę szkolną okręgową Radzie szkolnej miejscowej udzielonej, wybór stałego nauczyciela przez mających do tego prawo dokonać się mający. O wyborze tym zawiadomi Rada szkolna miejscowa Radę szkolną okręgową.

§. 17.

Szkoły utrzymywane przez członków pewnego wyznania albo obrządku religijnego jako takich (konfesyjne) otrzymają osobne Rady szkolne konfesyjne.

Te pod kierunkiem właściwych duszpasterzy lub ich zastępców składać się będą z członków wybranych przez zgromadzenie współwyznawców. Zakres czynności takich rad odpowiada zupełnie kompetencji rad szkolnych miejscowych z tym jedynie wyjątkiem, że stosunek do gminy miejscowej zastąpi stosunek do gminy konfesyjnej, wedle zasad osobnemi przepisami objętych.

§. 18.

Członkowie Rad miejscowych nie mogą żądać wynagrodzenia za sprawowanie swych czynności. Poniesione wydatki przy pełnieniu obowiązków zwraca im na żądanie fundusz szkoły miejscowej. Z tegoż funduszu opędzać się będą niezbędne koszty kancelaryjne

Tytuł II.

Rada szkolna okręgowa.

§. 19.

Celem zaprowadzenia pewnej łączności między szkołami, położeniem miejscowem, jako też tożsamością potrzeb ludności, z nich korzystających zbliżonemi, dzieli się królestwo Galicyi i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem na dwanaście okręgów szkolnych, z których każdy otrzyma Radę szkolną okręgową, jako władzę w sprawach edukacji ludowej nadzorczą i wykonawczą

Rady szkolne okręgowe będą miały siedziby swoje w Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie, Rzeszowie, Przemyśle, Samborze, Lwowie, Brzeżanach, Stanisławowie, Kołomyi, Tarnopolu i Brodach.

Granice okręgów oznaczy Rada szkolna krajowa. Zmiany co do liczby okręgów szkolnych, jako też co do siedzib Rad szkolnych nastąpić mogą tylko w skutek ustawy krajowej.

§. 20.

Członkami Rady szkolnej okręgowej będą :

- a) jeden delegowany przez Radę szkolną krajową z prawem przewodniczenia w Radzie szkolnej okręgowej i tytułem kuratora okręgu szkolnego.
- b) jeden delegowany przez Wydział krajowy, mający oraz przeznaczenie zastępować nieobecnego kuratora ;
- c) delegaci władz duchownych wyznań lub obrządków religijnych, z których dzieci w dostatecznej wedle orzeczenia Rady szkolnej krajowej liczbie do szkół okręgu uczęszczają ; mianowicie jeden delegat dla każdego obrządku lub wyznania ;
- d) delegaci, przez reprezentacje powiatów politycznych do okręgu szkolnego należących mianowani, dla każdego powiatu jeden ;
- e) jeden delegowany na każde miasto, posiadające osobny statut ;
- f) jeden delegat stanu nauczycielskiego obrany na powszechnem zgromadzeniu nauczycieli okręgu ;
- g) wizytator okręgu szkolnego.

§. 21.

Delegowani Rad powiatowych i stanu nauczycielskiego będą obierani na trzy lata. Delegowany Wydziału krajowego pozostanie na swem stanowisku, póki nowy Wydział nie obejmie urzędowania, od którego zależeć będzie, czyli go zechce nadal zatwierdzić, albo innym delegatem zastąpić ; delegowany Rady szkolnej jako też delegowany władz duchownych, póki nie zostaną odwołani przez swoich mocodawców. Wizytator okręgu szkolnego, wzięty z liczby fachowych pedagogów, jest urzędnikiem stanu w klasie VIII, i otrzymuje jako taki swą nominację od Rady szkolnej krajowej

§. 22.

Rada szkolna krajowa wstrzymać się może od nominacji osobnego kuratora, i poleci sprawowanie tego urzędu jednemu z członków Rady okręgowej w §. 20. pod lit. b) c) lub d) wzmiankowanych. Jeżeliby wybór padł na delegata Wydziału krajowego, natenczas Rada okręgowa sama, większością głosów wybierać ma zastępcę kuratora jednego ze swoich członków, §. 20. pod lit. c) lub d) nadmienionych.

§. 23.

Rada szkolna okręgowa załatwiać będzie bieżące czynności swoje przez Wydział wykonawczy do którego należą :

kurator,
jego zastępca i
wizytator.

Nieobecność którego bądź z członków Wydziału wykonawczego, niespowodowana winą przewodniczącego, niewstrzymuje czynności tegoż Wydziału.

§. 24.

Wydział wykonawczy Rady jest w miejscu swego urzędowania stale obecnym, i załatwia sprawy administracji szkolnej.

Wykonywa uchwały Rady pełnej, niemniej polecenia Rady szkolnej krajowej.

Jeżeli którybądź z członków uzna za potrzebne w sprawie przedmiotem narady będącej odnieść się do postanowienia Rady pełnej okręgowej lub wedle okoliczności Rady szkolnej krajowej ; do żądania tego zastosować się należy z wyjątkiem wypadków naglących, lub gdyby zwłoka interesowanym stronom bezpośrednio szkodę przynieść mogła. Wtenczas kurator ma prawo rozporządzić co uzna za stosowne z własnego ramienia zdając sprawę równocześnie Radzie szkolnej krajowej.

§. 25.

Wizytator okręgu szkolnego jest stałym referentem w Radzie szkolnej okręgowej jako też w Wydziale wykonawczym. Jako taki odpowiedzialnym jest osobiście Radzie szkolnej krajowej za wykonanie dotyczących przepisów.

Dodany mu będzie do pomocy sekretarz, który podczas jego nieobecności zastępować go będzie w Wydziale z głosem doradczym.

§. 26.

Będzie obowiązkiem wizytatora, stósownie do instrukcyi przepisanej mu przez Radę szkolną krajową, zwiedzać od czasu do czasu szkoły ludowe okręgu, badać ich stan i potrzeby i zdawać Radzie okręgowej sprawę o wypadkach swojej czynności.

§. 27.

Wizytator przewodniczy imieniem Rady szkolnej okręgowej zgromadzeniom powszechnym nauczycieli okręgu.

§. 28.

Rada szkolna okręgowa pełna zgromadzać się będzie regularnie w dni na to przeznaczone przynajmniej raz w miesiąc, każdego czasu może ją zwołać kurator.

W porozumieniu z Radą szkolną krajową, nada sobie Rada okręgowa regulamin czynności i określi bliżej kompetencyę Wydziału wykonawczego.

§. 29.

Rada szkolna okręgowa pełna wysłuchawa na każdym ze zwyczajnych swych zgromadzeń przedewszystkiem sprawozdania Wydziału wykonawczego o przedsięwziętych przezeń krokach, jako też w ogóle o toczących się sprawach, i poweźmie stosowne do przedstawionego sobie, tak przez Wydział wykonawczy, jak i przez pojedynczych swych członków, stanu rzeczy w szkolnym okręgu uchwały.

§. 30.

Rada szkolna okręgowa pełna rozbierać będzie przedstawione sobie przez wizytatora sprawozdania z podjętych przez niego oględzin szkół, i przesła je, opatrzone własnymi uwagami, Radzie szkolnej krajowej do dalszego urzędowego użytku.

§. 31.

Radzie szkolnej okręgowej służy w obec wszystkich szkół ludowych publicznych, zakładów nauczania ludowego prywatnych, prywatnych szkół specjalnych, ochronek dla dzieci i szkół konfesyjnych ludowych w okręgu istniejących ten sam zakres działania, jaki według dotychczasowych przepisów polityczne władze powiatowe i okręgowe nadzory posiadały.

W szczególności winna Rada szkolna okręgowa:

1. Zastępować na zewnątrz sprawy okręgu szkolnego, utrzymać ewidencyę stanu szkół w powiecie i starać się o porządek w szkołach.
2. Podawać do wiadomości usławy i rozporządzenia wyższych władz szkolnych.
3. Prowadzić pertraktacye co do regulowania i rozszerzania szkół istniejących, co do zakładania nowych; rozstrzygać w pierwszej instancyi o przyłączaniu się gmin do związku lub wyłączaniu się tychże gmin ze związku z szkołami istniejącymi, nadzorować budowę, sprawdzać i potwierdzać fasye szkolne.
4. Opiekować się funduszami i zapisami szkolnemi miejscowemi, o ile do tego osobne organa nie są przeznaczone, albo o ile czynności ta dla wyższej władzy nie jest zastrzeżoną.

5. Opiekować się szkołami i nauczycielami pod względem ich ekonomicznych potrzeb i policyjnego bezpieczeństwa i rozstrzygać w pierwszej instancji zażalenia o płace, o pensye emerytalne, o ile wypłat tych pensyi emerytalnych państwo nie ponosi, zażalenia o niedostarczenie potrzebnych do nauki przedmiotów.

6. Używać środków przymusowych w razach ustawą oznaczonych.

7. Na żądanie rad szkolnych miejscowych ogłaszać konkursy na opróżnione posady nauczycieli szkół ludowych i układać na podstawie otrzymanych podań listy kanpydatów, Radom szkolnym miejscowym udzielić się mające.

8. Przeprowadzać śledztwa co do przekroczeń dyscyplinarnych nauczycieli lub zbożeń w prowadzeniu lub urzędzeniu szkoły, rozstrzygać w tych sprawach jako pierwsza instancya albo w razie potrzeby czynić na podstawie śledztwa odpowiednie wnioski do Rady szkolnej krajowej.

9. Starać się o dalsze kształcenie się grona nauczycielskiego, urządzać okręgowe konferencye nauczycielskie: nadzorować biblioteki dla uczniów i nauczycieli.

10. Zawiazywać Rady szkolne miejscowe, oznaczać ich granicę i siedzibę.

11. Urządzać nadzwyczajne inspekye szkół.

12. Oznaczać po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej, odpowiadający miejscowym stosunkom czas na przepisane prawem ferye.

13. Udzielać wyższym władzom szkolnym objaśnień, składać półroczne sprawozdania i czynić do tychże władz wyższych wnioski

§ 32.

Każdy z członków Rady szkolnej okręgowej będzie miał prawo zwiedzać osobiście szkoły ludowe a mianowicie: delegaci Rad powiatowych szkoły swego powiatu, delegaci władz duchownych szkoły służące dzieciom ich wyznania lub obrządku, inni delegaci szkoły całego okręgu.

Mogą też z poczynionych spostrzeżeń zdawać sprawozdania swoim mocodawcom.

§ 35.

Rada szkolna okręgowa sporządzi wykazy potrzebnych dla każdej szkoły z osobna zasiłków z funduszw powiatowych lub w ogóle publicznych i przedstawi je właściwym władzom lub zgromadzeniom do uwzględnienia i stosownego użytku.

§ 34.

Rada szkolna pełna nadaje powszechnym zgromadzeniom nauczycieli okręg stósowne urządzenia i czuwa nad ich postępem.

§ 35.

Przeciw uchwałom Rady szkolnej okręgowej, podają strony, czujące się dotkniętymi, rekurs do Rady szkolnej krajowej.

Jeżeliby pomienione uchwały Rady okręgowej były w sprzeczności z ustawami, kurator może sam lub na wniosek wizytatora wstrzymać ich wykonanie i odwołać się do Rady szkolnej krajowej.

§ 36.

Rada szkolna okręgowa ogłaszać będzie co lat trzy drukowane sprawozdania o stanie edukacyi ludowej w okręgu.

§ 37.

Sejm postanowi o wynagrodzeniu kuratora i jego zastępcy.

Postanowienie ogólne.

§ 38.

Dotychczasowe przepisy o dozorach miejscowych i powiatowych znoszą się niniejszą ustawą.

